

УДК 316.752

Попович В.М.¹, Аль-Мджаркеш Н.І.²

¹ проф. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. СН-411м НУ «Запорізька політехніка»

ПОНЯТТЯ ЦІННОСТІ: ІСТОРИЧНИЙ АНАЛІЗ

Сучасна ситуація в українському суспільстві характеризується станом визначеного ідейно-світоглядною вакууму, коли одні соціальні цінності і орієнтації вже пішли в минуле, а інші ще не сформувалися. Відсутність цілей і орієнтирів в житті негативно позначається на життєдіяльності сім'ї і її похідної – підростаючому поколінні, яке завжди критично відносилось до різного роду соціальних явищ, навіть у стабільній соціальній ситуації, а з іншого боку – для неї обов'язково повинні бути певні орієнтири і цілі з тим, щоб здійснювати свій розвиток.

Розглядаючи ціннісні орієнтації як елемент соціокультурного середовища, слід визначити зміст поняття «соціокультура». Соціокультура виступає як культурно-історичний чинник, але сам соціальний суб'єкт виступає як носій соціокультури, яка є однією з важливих умов його життєдіяльності. Соціальна і культурна сфери життєдіяльності суспільства

мають певну самостійність і нерозривно пов'язані між собою. Вони є обов'язковими умовами і продуктом життєдіяльності будь-якого соціуму, що виступає як соціальний суб'єкт, носій соціальних характеристик і дій, виробник культурних цінностей.

Ідею про те, що світ культури виступає як самостійне соціокультурне середовище розробляли в своїх працях багато представників неокантіанства. Один з представників цього філософського напрямку Г. Ріккерт визначав культуру як «сукупність об'єктів, зв'язаних загальнозначущими цінностями, що виділяються заради цих цінностей» Також він відзначає, що світ цінностей (культури), будучи самостійним, знаходиться у взаємодії з суб'єктом: «Цінність може бути пов'язана з актом суб'єкта таким чином, що цей акт сам стає цінністю» [1, 315].

«Цінності, – писав В.П. Тугарінов, – це те, що потрібне людям для задоволення потреб і інтересів, а також ідеї і їх спонуки як норми, мети і ідеалу. Без потреб і інтересів не було б цінностей, але потреби і інтереси самі по собі цінностями не є. Голод і спрага – зовсім не цінності, це – страждання. Цінностями виявляються хліб і вода, тобто предмети, які задовольняють, погашають ці страждання» [2, 166].

Оскільки цінності впливають на поведінку людей в соціокультурному середовищі, то простою підставою для їх типології є їх конкретний наочний зміст. Так, розрізняють цінності соціальні, культурні, економічні, політичні і духовні і т.д. Розрізняють інтегруючі і диференціюючі цінності. Наприклад, суспільство на певному етапі свого розвитку може ту або іншу цінність схвалювати більшістю голосів, тоді її можна вважати інтегруючою; якщо ж її схвалює меншість, то вона виявляється диференціюючою. По мірі розвитку суспільства функціональна роль конкретних цінностей може змінюватися, диференціюючі цінності стають інтегруючими і навпаки.

Сучасність знайшла якийсь аналог традиційному мисленню і дії, яку М.Вебер протиставляв цілераціональному і ціннісно-раціональному. Цим аналогом є дія за обраним стилем. Як відзначає Л.Р. Іонін, традиція і канон віднімають у соціального діяча або соціальної групи можливість вибору, а ось коли перед індивідом або групою з'являється вибір, можна говорити про стиль. Традиція і канон жорстко диктують певні дії, роблячи вчинки індивіда або групи фактично анонімними. Сучасний спосіб життя, навпаки, дозволяє вибирати істотно різні, іноді навіть альтернативні, моделі дії і поведінки. Саме в цьому випадку застосовують поняття стилю, підкреслюючи його відмінність від понять канон і традиція.

Таким чином, цінності особи достатньо складно структуровані, відображаючи стійкі диспозиції людини, стимулюючи її до виборчої соціальної активності в соціокультурному середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Современная западная социология: Словарь. – М.: Энциклопедия, 1990. – 612 с.
2. Тугаринов В. П. Избранные философские труды. – Л.: ЛГУ, 1998. – 271 с.